

Babicz, Józef

XVII Międzynarodowy Kongres Historii nauki. 31 lipca - 8 sierpnia 1985 r.

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 31/3-4, 945-947

1986

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wadzonych po II wojnie prac melioracyjnych piecowisko uległo^{*} w znacznym stopniu zniszczeniu. W ciągu prawym, mniej zniszczonym, zachowały się pozostałości 41 kotlinek. W ciągu lewym zaś, prawie całkowicie zniszczonym, odsłonięto ślady 18 kotlinek. W wykopie nr 2 odkryto ślady obiektu, które początkowo identyfikowano z mielerzem dołowym. W trakcie dalszych badań i eksploracji głębszych warstw tego obiektu nasunął się wniosek, iż był to raczej zagłębiony prażak rudy. W wykopie nr 3 odsłonięto warstwę jamy gospodarczo-przemysłowej?, w której wypełnisku znajdowały się ułamki części szybowych pieców dymarskich. W czasie badań wykopaliskowych pobrano zarówno z warstwy piecowiska, jak i z obiektów towarzyszących próbki żużla, węgla drzewnego oraz rudy do dalszych, szczególnie badań laboratoryjnych.

Badania inwentaryzacyjne i wykopaliskowe, przeprowadzone w sierpniu 1985 roku, stanowiły kolejny etap realizacji programu badań nad starożytnym hutnictwem świętokrzyskim.

Jolanta Drażyk
(Kielce)

Z ZAGRANICY

XVII MIĘDZYNARODOWY KONGRES HISTORII NAUKI.

31 LIPCA—8 SIERPNIA 1985 R.

Organizatorem tego Kongresu, drugiego na terenie USA (po Paryżu — 1929; Londynie — 1931; Cimbrze — 1934; Pradze — 1937; Lozannie — 1947; Amsterdamie — 1950; Jerozolimie — 1953; Florencji — 1956; Barcelonie — 1959; Ithace — 1962; Warszawie — 1965; Paryżu — 1968; Moskwie — 1971; Tokio — 1974; Edynburgu — 1977; Bukareszcie — 1981), był Uniwersytet Kalifornijski w Berkley. Dysponował on nie tylko możliwościami finansowymi, jakie mu stwarzała Międzynarodowa Unia Historii Nauki, ale również subwencjami wielu instytucji naukowych i państwowych USA. Dlatego mógł udzielić nie tylko znacznej pomocy uczestnikom, ale zorganizować również bogaty program kulturalny i towarzyski, między innymi wystawy książek z historii nauki kilkudziesięciu wydawców amerykańskich, odczyty publiczne i filmy oświatowe z historii nauki i techniki. W otwarciu Kongresu wzięło udział ponad 1000 osób, a liczba zgłoszonych uczestników, figurujących w spisie, wynosiła 778. Podczas ceremoniału inauguracyjnego wygłosił przemówienie m.in. Thomas Kuhn: *Historia nauki: różne światy dla różnych audytoriów*, sugerując stanowisko pluralizmu światopoglądowego.

Miejscem obrad i formą grupowania referatów były — podobnie jak w każdym innym kongresie — sekcje i sympozja. W programie 80 sekcji i podsekcji figurowało 406 autorów referatów, natomiast w programie 21 sympozjów (każde z dwoma—sześcioma posiedzeniami) było 353 autorów referatów, nie licząc koreferatów, figurujących w programie każdego posiedzenia. Te liczby referatów i posiedzeń były jednocześnie wyrazem ogromnego wachlarza tematycznego Kongresu. Trudno czasem zauważalne różnice w formie obrad sekcji i sympozjów polegały na tym, że — zgodnie z ich tytułami i abstraktami — na pierwszych przeważało ujęcie dyscyplinarne, na drugich — problemowe. Bowiem w przeciwieństwie do sekcji, będących formą i ramami prezentacji referatów podczas Kongresów, sympozja prezentowały osiągnięcia w zakresie najbardziej palących problemów, podejmowanych przez Komisje i Grupy Robocze, a stanowiące ich formę aktywności między Kongresami. Różnice jednakże ulegały częstemu zatarciu. Na posiedzeniach sekcji, gdzie z reguły winno chodzić o historię poszczególnych dyscyplin, wkra-

czano w ujęcie problemowe, i na odwrót, na sesjach sympozjalnych przedmiotem obrad był często rozwój dyscyplin w poszczególnych okresach.

Odbiciem treści obrad Kongresu są dwa tomy streszczeń referatów (I — Sekcji; II — Sympozjów). Wśród nich są również streszczenia referatów — zgłoszonych na Kongresach przez Polaków: S. Amsterdamskiego, J. Babicza, A. Biernackiego, S. Czarnieckiego, L. Mokrzeckiego, E. Olszewskiego, W. Rolbieckiego, H. Szulca. Kongres nie był absolutnie pełnym i równomiernym odzwierciedleniem działalności w zakresie historii nauki na świecie, a to z wielorakich powodów, w tym również finansowych. Tak np. na sympozjalnym posiedzeniu Komisji Historii Myśli Geograficznej amerykańskich uczestników było kilkakrotnie mniej niż o rok wcześniej na analogicznym posiedzeniu w Genewie, gdyż tylko ~~na~~ zagranicznych kongresach ich udział jest szczególnie dobrze finansowany. W wielu specjalnościach brak było wybitnych ich przedstawicieli z powodu nieco wcześniej organizowanych konferencji o charakterze międzynarodowym, np. konferencji INHIGEO, która przedtem odbyła się w Oxfordzie, lub obradującej prawie równocześnie z Kongresem konferencji na temat historii kartografii w Ottawie. Chociaż Kongres nie był dokładnym odbiciem badań na świecie w zakresie historii nauki — ich „oknem wystawowym”, był jednak wielką manifestacją nauki amerykańskiej, demonstrując współczesne tendencje uprawiania historii nauki. Zarówno tytuły sekcji i sympozjów, jak i referaty odzwierciedlały współczesny kierunek historii nauki — kierunek epistemologii pragmatycznej z jego tendencją do filozoficznego traktowania historii nauki, z próbą oceny poprzez przeszłości nauki jej zjawisk współczesnych, a niekiedy i przyszłego jej rozwoju.

Na podstawie raportów Komisji (i Grup Roboczych) General Assembly zamknęło działalność niektórych Komisji zatwierdzając jednak kontynuowanie działalności większości Komisji, w wyniku czego ukształtował się ich stan następujący:

ICHOTEC

Komisja Historii Matematyki
Komisja Dokumentacji
Komisja o Kobiecie w Nauce, Technice i Medycynie
Komisja Publikacji
Komisja Nauczania Historii Nauki
Komisja Instrumentów Naukowych
Komisja Bibliografii
Komisja Nowoczesnej Fizyki
Komisja Oceanografii

Przewodniczący

G. W. Dauben, USA
N. Reingold, USA
M. Rossiter, USA
A. Thackray, USA
M. Yano, Japonia
R. Anderson, W. Brytania
Mazzolini
Hamann
J. Theodorides, Francja

Podczas General Assembly, 2 sierpnia 1985 r., wybrano nowe władze Unii w składzie: Galucci (prezydent — Włochy), S. R. Mikulinskij (I zastępca — ZSRR), C. J. Scriba (II zastępca — RFN), W. R. Shea (I sekretarz — Kanada), H. Wussing (II sekretarz — NRD), J. Samso (skarbnik — Hiszpania). Zaakceptowano też wniosek prof. Scriby, by miejscem przyszłego XVIII Kongresu Historii Nauki były Monachium i Hamburg, RFN.

Przyczynami zmarnowania szansy dla rozszerzenia kontaktów nauki polskiej z nauką światową były przede wszystkim: uczestnictwo polskiej delegacji (1 osoba) nieproporcjonalne do naszego potencjału naukowego oraz brak jakiegokolwiek raportu polskiej grupy narodowej dla władz Unii, podczas gdy grupy narodowe innych krajów rozpowszechniły wzorowe raporty o stanie historii nauki w swym kraju. Przyszły Kongres w RFN stwarza możliwość odbudowania tych kontaktów i zajęcia w nim odpowiedniego miejsca pod warunkiem — jak sądzę — spełnienia

następujących postulatów: 1) przygotowania raportu o historii nauki w Polsce w ostatnim dziesięcioleciu; 2) przygotowania na Kongres publikacji z historii nauki w Polsce; 3) przygotowania z tej okazji odpowiedniego numeru „Organonu”.

Józef Babicz
(Warszawa)

Z DZIAŁALNOŚCI W ZAKRESIE HISTORII KARTOGRAFII W ŚWIECIE

Duże ożywienie współczesnych badań nad historią kartografii, i to w wielu ośrodkach naukowych świata, znajduje wyraz w licznych konferencjach międzynarodowych, w wydawaniu dzieł zbiorowych o powszechnym znaczeniu i w publikacjach poszczególnych autorów. Oto przykłady wybrane z jednego tylko roku: 1. XI Międzynarodowa Konferencja z Historii Kartografii odbyła się w Public Archives of Canada, Ottawa, 8—12.08.1985, z udziałem 150 uczestników, wśród których nie było (oczywiście ze względów finansowych) żadnego przedstawiciela z Polski. Tej liczbie uczestników odpowiadała szerokość tematyczna obrad: 1) Historia kartografii jako nauka, 2) Historia kartografii XX wieku, 3) Historia kartografii kanadyjskiej, 4) Komputer w historii kartografii, 5) Analiza map, 6) Życiorys map, 7) Bibliografia map. Żywe zainteresowanie wynikało zarówno z atrakcji map jako pomników historii nauki i kultury, jak i ich znaczenia jako historycznego dokumentu. Zainteresowanie to nie będzie słabnąć podczas konferencji następnych, których inicjatorem jest wydawnictwo „Imago Mundi”: 1987 — Paryż, 1989 — Amsterdam, 1991 — Sztokholm (Helsinki).

2. Międzynarodowe Kolokwium: *Tematyczne atlasy świata* — z okazji 200-lecia Geographisch-Kartographische Anstalt Gotha, Gotha 17—19.09.1985. Konferencja ta, z udziałem specjalistów z innych krajów zademonstrowała trzy grupy tematyczne:

- a) Historia Kartograficznego Zakładu w Gotha;
- b) Problemy tematycznej kartografii od zarania do dzisiaj;
- c) Problemy użytkowania map a przyszłe zadania Zakładu.

Organizatorzy kolokwium wykorzystali historyczne doświadczenia dla rozstrzygnięcia współczesnych problemów szczególnie ważnej dzisiaj kartografii tematycznej, widocznej w licznych publikacjach — od atlasów regionalnych do atlasów świata. Mają one ogromne znaczenie naukowe i kulturowe, dzięki przekształcaniu danych statystycznych w obraz kartograficzny. Zakład gotajski postanowił zlecić edycję wpływowemu wydawnictwu, „Petermanns Geographische Mitteilungen”. I właśnie niżej podpisany ukazał w swym referacie rolę tego wydawnictwa w geografii polskiej. Jeśli weźmiemy pod uwagę, że już w następnym roku w dniach 23—27.09.1986, odbędzie się w tym samym kraju, w Dreźnie, następne kolokwium poświęcone *Kartografii saskiej okresu wojny trzydziestoletniej*, zaś w Amsterdamie w dniach 11—14.09.1986 r. VI Międzynarodowe Sympozjum Miłośników Globusów i dawnych instrumentów, to nasze polskie zainteresowanie dziejami ojczystej kartografii na dorocznych konferencjach nie są zjawiskiem nadzwyczajnym, lecz w pełni uzasadnionym i niezbędnym.

Nie mniej wymownym wyrazem powszechnych zainteresowań dziejami kartografii są liczne publikacje, z których dwie zasługują na szczególną uwagę: Wydawana stopniowo przez University Press Chicago wielotomowa *History of Cartography* oraz radzieckiego autora A. W. Postnikowa: *Rozwinięte kartografii i woprosy ispolzowaniya starykh kart* (Moskwa 1985).

Józef Babicz
(Warszawa)